

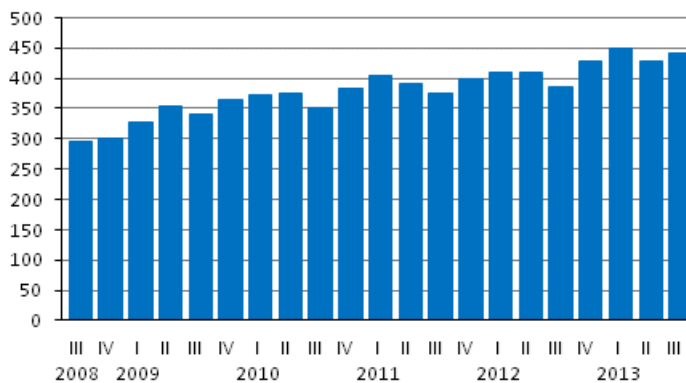
# Luottolaitosten tilinpäätökset

2013, 3. vuosineljännes

## Kotimaisten pankkien rahoituskate kasvoi 10 prosenttia vuoden 2013 kolmannella neljänneksellä

Kotimaisten pankkien rahoituskate oli vuoden 2013 kolmannella neljänneksellä 638 miljoonaa euroa. Rahoituskate nousi 10 prosenttia verrattuna edellisen vuoden vastaavaan neljännekseen. Kasvun edellisvuodesta selittää lähinnä kotimaisten pankkien korkokulujen väheneminen. Edelliseen neljännekseen verrattuna rahoituskate laski 6 prosenttia. Tiedot käyvät ilmi Tilastokeskuksen luottolaitosten tilinpäätöstilastosta.

### Kotimaisten pankkien palkkiotuotot neljänneksittäin, milj. euroa



Korkotuotot olivat neljänneksen aikana 1,4 miljardia euroa, mikä on 19 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Edelliseen neljännekseen verrattuna korkotuotot pysyivät ennallaan. Korkokulut olivat neljänneksen aikana 723 miljoonaa euroa, mikä on 33 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Edellisestä neljänneksestä korkokulut kasvoivat 8 prosenttia. Korkokuluista vuoden kolmannella neljänneksellä 237 miljoonaa euroa kohdistui johdannaissopimuksiin ja muihin kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin velkoihin.

Kotimaisten pankkien palkkiotuotot olivat vuoden kolmannella neljänneksellä 442 miljoonaa euroa ja niiden kasvu oli 14 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Edelliseen neljännekseen verrattuna palkkiotuotot kasvoivat 3 prosenttia. Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot olivat neljänneksen lopussa 328 miljoonaa euroa.

Arvonlukumistappioita luotoista ja muista sitoumuksista kirjattiin tämän vuoden kolmannella neljänneksellä 39 miljoonaa euroa.

Kotimaisten pankkien liikevoitto oli vuoden kolmannella neljänneksellä 508 miljoonaa euroa, mikä on 3 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Edellisestä neljänneksestä liikevoitto pieneni 2 prosenttia. Taseiden yhteenlaskettu arvo oli 457 miljardia euroa. Taseet laskivat 15 prosenttia vuoden takaisesta. Laskun edellisvuodesta selittää johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat erien puolittuminen. Oman pääoman osuus taseiden loppusummasta oli 4,4 prosenttia.

# Sisällys

## Taulukot

### Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Kotimaisten talletuspankkien tuloslaskelma 1.1.- 30.9.2013, 1000 euroa .....	4
Liitetaulukko 2. Kotimaisten talletuspankkien tase 1.1.- 30.9.2013, 1000 euroa .....	4
Liitetaulukko 3. Osuuspankkien tuloslaskelma, 1000 euroa .....	6
Liitetaulukko 4. Osuuspankkien tase, 1000 euroa .....	7

## Kuviot

### Liitekuviot

Liitekuvio 1. Kotimaisten pankkien liikevoitto neljänneksittäin, milj. euroa.....	9
Liitekuvio 2. Kotimaisten pankkien palkkiotuottojen vuosimuutos neljänneksittäin.....	9
Liitekuvio 3. Osuuspankkien korkotuottojen muutos neljänneksittäin, milj. euroa.....	9
Laatuseloste: Luottolaitosten tilinpäätökset.....	10

# Liitetaulukot

## Liitetaulukko 1. Kotimaisten talletuspankkien tuloslaskelma 1.1.- 30.9.2013, 1000 euroa

Kotimaiset pankit (1)	1.1.- 30.9.2012	1.1.- 30.9.2013	Muutos-%
Korkotuotot	5 419 451	4 033 935	-25,6
Leasingtoiminnan nettotuotot	21 998	20 199	-8,2
Korkokulut	3 646 302	2 088 622	-42,7
RAHOITUSKATE	1 795 147	1 965 512	9,5
Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista	284 460	360 032	26,6
Palkkiotuotot	1 203 718	1 318 082	9,5
Palkkiokulut	430 196	751 164	74,6
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	1 349 553	931 238	-31,0
Myytavissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	35 349	46 628	31,9
Suojauslaskennan nettotulos	12 761	5 760	-54,9
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot	13 496	22 748	68,6
Liiketoiminnan muut tuotot	108 967	105 866	-2,8
Hallintokulut	1 762 577	1 772 970	0,6
Poistot ja arvonalentumiset aineellista ja aineettomista hyödykkeistä	95 843	82 552	-13,9
Liiketoiminnan muut kulut	331 072	380 225	14,8
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	206 726	95 169	-54,0
Muiden rahoitusvarojen arvonalentumis tappiot	1 618	22	-98,6
LIIKEVOITTO (-TAPPIO)	1 975 419	1 673 764	-15,3
Tilinpäätössiirrot	-14 668	-35 681	143,3 <sup>2)</sup>
Tuloverot	437 959	334 871	-23,5
Varsinaisen toim.voitto/tappio verojen jälkeen	1 522 791	1 303 212	-14,4
Muun kuin varsinaisen toim.tuotot ja kulut	71	0	-100
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	1 522 862	1 303 212	-14,4

1) Kotimaiset pankit ml. niiden ulkomailla toimivat sivukonttorit; pl.Suomessa toimivat ulkomaisten pankkien sivukonttorit

2) negatiivinen erä kasvaa

## Liitetaulukko 2. Kotimaisten talletuspankkien tase 1.1.- 30.9.2013, 1000 euroa

Kotimaiset pankit (1)	1.1.- 30.9.2012	1.1.- 30.9.2013	Muutos-%
VASTAAVAA	..	..	..
Käteiset varat	30 186 974	27 036 716	-10,4
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	27 549 690	30 428 120	10,4
Saamiset luottolaitoksilta	80 376 458	69 693 164	-13,3
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	193 624 010	202 872 460	4,8
Leasingkohteet	998 792	1 138 758	14,0
Saamistodistukset	23 764 289	25 701 581	8,2
Osakkeet ja osuudet	4 064 363	4 146 426	2,0
Osakkeet ja osuudet omistusyhteys yrityksissä	82 237	104 031	26,5
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	1 817 992	2 012 464	10,7
Johdannaisopimukset	157 054 872	80 214 476	-48,9
Aineettomat hyödykkeet	226 220	233 196	3,1
Aineelliset hyödykkeet	1 151 698	1 136 441	-1,3
Osakeanti-/sijoitusosuusanti-/ kantarahastoantisaamiset	..	..	..
Muut varat	16 304 078	10 874 836	-33,3
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	1 873 876	1 719 607	-8,2

Kotimaiset pankit (1	1.1.- 30.9.2012	1.1.- 30.9.2013	Muutos-%
Laskennalliset verosaamiset	86 470	88 353	2,2
VASTAAVAA YHTEENSÄ	539 162 018	457 400 630	-15,2
VASTATTAVAA	..	..	..
VIERAS PÄÄOMA	514 534 412	434 326 764	-15,6
Velat luottolaitoksille	103 227 129	89 841 647	-13,0
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	162 870 877	165 575 011	1,7
Yleiseen liikkeeseen lasketut velka kirjat	66 939 071	73 365 753	9,6
Johdannaissojaimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	155 664 395	76 324 059	-51,0
Muut velat	20 122 657	24 301 522	20,8
Siirtovelat ja saadut ennakot	2 492 062	2 235 410	-10,3
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	3 127 665	2 574 866	-17,7
Laskennalliset verovelat	90 556	108 497	19,8
Tilinpäätössiirtojen kertymä	2 661 692	2 913 271	9,5
OMA PÄÄOMA	21 965 914	20 160 596	-8,2
Osakepääoma/Osuuspääoma/ Peruspääoma	4 118 079	4 133 085	0,4
Sijoitusosuuspääoma/Kantarahasto/ Lisäpääoma	24 750	27 750	12,1
Ylikurssirahasto	1 247 852	1 247 852	0,0
Arvonkorotusrahasto	1 842	-2 401	-230 <sup>2)</sup>
Muut sidotut rahastot	1 652 428	1 761 399	6,6
Vapaat rahastot	5 023 350	5 181 999	3,2
Edellisten tilikausien voitto/tappio	8 374 752	6 507 700	-22,3
Tilikauden voitto/tappio	1 522 862	1 303 213	-14,4
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	539 162 018	457 400 630	-15,2
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	53 931 883	51 239 885	-5,0
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset	22 556 225	21 378 223	-5,2
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset	31 375 658	29 861 662	-4,8

1) Kotimaiset pankit ml. niiden ulkomailla toimivat sivukonttorit; pl.Suomessa toimivat ulkomaisten pankkien sivukonttorit

2) muutos positiivisen ja negatiivisen luvun välillä

### Liitetaulukko 3. Osuuspankkien tuloslaskelma, 1000 euroa

	OPKn jäsenosuuspankit			Paikallisosuuspankit		
	1.1.- 30.9.2012	1.1.- 30.9.2013	Muutos-%	1.1.- 30.9.2012	1.1.- 30.9.2013	Muutos-%
Korkotuotot	755 593	591 367	-21,7	89 460	75 401	-15,7
Leasingtoiminnan nettotuotot	..	..	..	..	..	..
Korkokulut	293 876	199 941	-32,0	26 619	16 930	-36,4
RAHOITUSKATE	461 716	391 425	-15,2	62 841	58 471	-7,0
Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista	101 208	103 213	2,0	2 409	1 867	-22,5
Palkkiotuotot	191 265	242 663	26,9	22 661	25 385	12,0
Palkkiokulut	28 798	31 607	9,8	2 892	2 838	-1,9
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	15 195	8 511	-44,0	606	272	-55,2
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	368	15 469	(X) <sup>1)</sup>	5 304	9 960	87,8
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot	11 552	14 660	26,9	536	1 038	93,7
Liiketoiminnan muut tuotot	16 364	17 064	4,3	1 329	1 147	-13,8
Hallintokulut	413 845	407 119	-1,6	50 887	51 424	1,1
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	20 013	19 359	-3,3	2 820	2 692	-4,5
Liiketoiminnan muut kulut	100 232	113 039	12,8	8 820	11 389	29,1
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	7 107	13 233	86,2	1 006	648	-35,6
Muiden rahoitusvarojen arvonalentumis tappiot	..	..	..	..	..	..
LIIKEVOITTO (-TAPPIO)	227 673	208 650	-8,4	29 240	29 097	-0,5
Tilinpäätössiirrot	1 675	-188	-111 <sup>2)</sup>	-5 083	-908	-82,1
Tuloverot	32 023	30 841	-3,7	5 817	7 568	30,1
Varsinaisen toim.voitto/tappio verojen jälkeen	197 326	177 621	-10,0	18 339	20 621	12,4
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	197 326	177 621	-10,0	18 339	20 621	12,4
Suojauslaskennan nettotulos	..	..	..	-21	-27	28,3

1) (X) suurempi kuin 999 %

2) muutos positiivisen ja negatiivisen luvun välillä

**Liitetaulukko 4. Osuuspankkien tase, 1000 euroa**

	OPKn jäsenosuuspankit			Paikallisosuuspankit		
	1.1.- 30.9.2012	1.1.- 30.9.2013	Muutos-%	1.1.- 30.9.2012	1.1.- 30.9.2013	Muutos-%
Käteiset varat	112 962	113 855	0,8	17 775	17 068	-4,0
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	1 760	52	-97,0	29 408	28 099	-4,5
Saamiset luottolaitoksilta	4 235 809	3 825 478	-9,7	499 897	526 087	5,2
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	36 457 785	39 004 389	7,0	3 608 812	3 706 771	2,7
Leasingkohteet	..	..	..	..	..	..
Saamistodistukset	783 788	656 440	-16,2	121 157	111 349	-8,1
Osakkeet ja osuudet	2 304 904	2 442 959	6,0	199 013	226 657	13,9
Osakkeet ja osuudet omistusyhteys yrityksissä	3 069	4 383	42,8	72	44	-39,2
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	8 823	8 886	0,7	6 517	6 517	0,0
Johdannaispimukset	64 492	55 755	-13,5	27 744	17 794	-35,9
Aineettomat hyödykkeet	1 003	1 148	14,5	930	4 115	(X) <sup>1)</sup>
Aineelliset hyödykkeet	753 319	751 065	-0,3	93 686	89 150	-4,8
Osakeanti-/sijoitusosuusanti-/kantarahastoantisaamiset	..	..	..	..	..	..
Muut varat	45 078	47 446	5,3	2 126	10 223	(X) <sup>1)</sup>
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	180 232	151 722	-15,8	31 224	25 232	-19,2
Laskennalliset verosaamiset	2 180	1 199	-45,0	4 117	3 136	-23,8
VASTAAVAA YHTEENSÄ	44 955 204	47 064 776	4,7	4 642 478	4 772 243	2,8
VIERAS PÄÄOMA	39 470 273	41 345 301	4,8	4 011 230	4 115 922	2,6
Velat luottolaitoksille	3 481 721	4 765 620	36,9	51 551	63 509	23,2
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	35 157 688	35 797 706	1,8	3 883 255	3 944 962	1,6
Yleiseen liikkeeseen lasketut velka kirjat	40 289	36 937	-8,3	1 117	35 755	(X) <sup>1)</sup>
Johdannaispimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	36 726	27 668	-24,7	..	..	..
Muut velat	74 218	94 268	27,0	27 053	31 797	17,5
Siirtovelat ja saadut ennakot	434 280	358 805	-17,4	36 493	31 819	-12,8
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	190 962	190 962	-0,0	8 504	5 175	-39,1
Laskennalliset verovelat	54 389	73 334	34,8	3 259	2 904	-10,9
Tilinpäätössiirtojen kertymä	1 183 875	1 247 265	5,4	133 254	134 831	1,2
OMA PÄÄOMA	4 301 057	4 472 210	4,0	497 994	521 491	4,7
Osakepääoma/Osuuspääoma/Peruspääoma	742 516	741 111	-0,2	110 232	114 170	3,6
Sijoitusosuus pääoma/Kantarahasto/Lisäpääoma	..	..	..	..	..	..
Ylikurssirahasto	..	..	..	..	..	..
Arvonkorotusrahasto	2 657	2 501	-5,9	815	823	1,0
Muut sidotut rahastot	771 653	836 723	8,4	62 340	64 691	3,8
Vapaat rahastot	1 169 209	1 193 790	2,1	134 304	139 355	3,8
Edellisten tilikausien voitto/tappio	1 417 696	1 520 464	7,2	171 965	181 831	5,7
Tilikauden voitto/tappio	197 326	177 621	-10,0	18 339	20 621	12,4
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	44 955 204	47 064 775	4,7	4 642 478	4 772 243	2,8
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	3 837 277	3 675 832	-4,2	236 796	213 027	-10,0

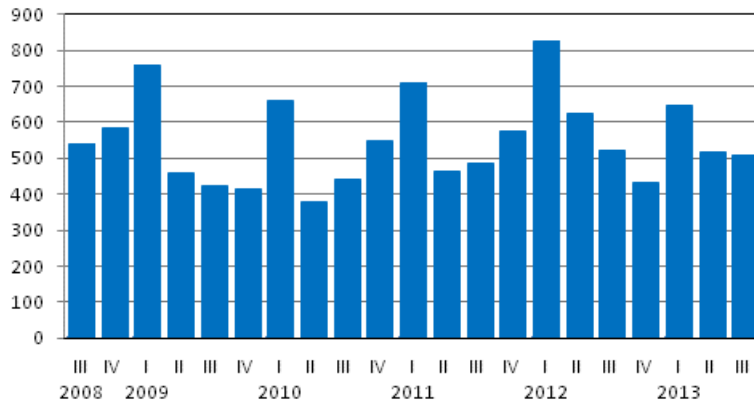
	OPKn jäsenosuuspankit			Paikallisosuuspankit		
	1.1.- 30.9.2012	1.1.- 30.9.2013	Muutos-%	1.1.- 30.9.2012	1.1.- 30.9.2013	Muutos-%
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset	422 090	449 651	6,5	88 346	86 709	-1,9
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset	3 415 188	3 226 181	-5,5	148 449	126 318	-14,9

1) (X) suurempi kuin 999 %

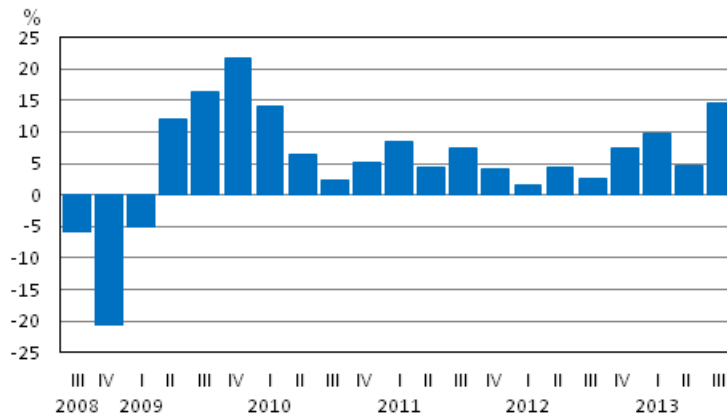


## Liitekuviot

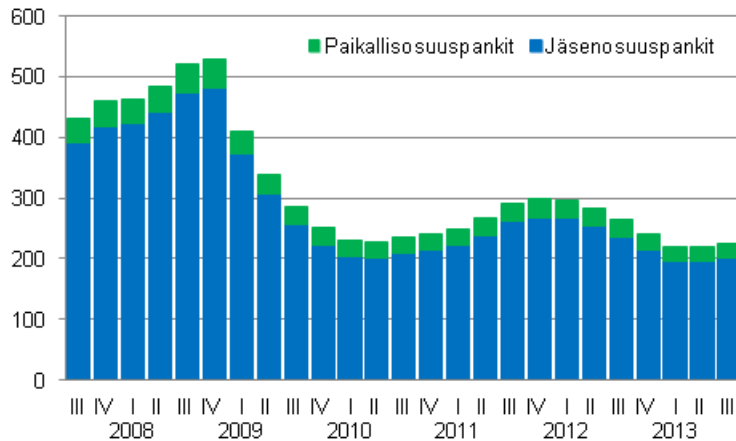
**Liitekuvio 1. Kotimaisten pankkien liikevoitto neljänneksittäin, milj. euroa**



**Liitekuvio 2. Kotimaisten pankkien palkkiotuottojen vuosimuutos neljänneksittäin**



**Liitekuvio 3. Osuuspankkien korkotuottojen muutos neljänneksittäin, milj. euroa**



# ***Laatuseloste: Luottolaitosten tilinpäätökset***

## ***1. Tilastotietojen relevanssi***

Luottolaitosten tilinpäätöstilasto kuvaa Suomessa toimintaa harjoittavien luottolaitosten sekä suomalaisten luottolaitosten ulkomaisten sivukonttorien toiminnan kehitystä. Varsinaisten tuloslaskelman ja taseen lisäksi tarkastellaan luottolaitosten liiketoiminnan jakautumista alueellisesti sekä esitetään muita luottolaitosten toimintaa kuvaavia tietoja.

Tilaston tulkinnan kannalta on tärkeää huomata, että luottolaitoksia ei tarkastella tilastossa konserneina vaan itsenäisinä instituutioina. Lisäksi tulee ottaa huomioon, että neljännesvuosittaiset tuloslaskelmatiedot esitetään tilastossa yleensä kumulatiivisina. Siten alkuvuonna lopettaneiden luottolaitosten tuloslaskelmat ovat tilastossa mukana kyseisen vuoden loppuun asti. Koska tase kuvaa tietyn hetken varoja ja velkoja, tasetietoja ei voida esittää kumulatiivisina, vaan tase kertoo kunkin neljänneksen päätöspäivän tilanteen. Lopettaneet luottolaitokset putoavat siis pois tilastossa esitettävästä taseesta heti lopettamista seuraavalla neljänneksellä. Tästä erosta johtuen tuloslaskelman tilikauden voitto ei välttämättä täsmää täysin taseen tilikauden voittoon.

Tiedonkeruun määrittelyvaiheessa on huomioitu mm. Euroopan kansantalouden tilinpitoasetuksen, nk. FISIM-asetuksen, neljännesvuosittaisen rahoitustilinpidon, alueellisen panos-tuotoksen sekä EU:n rakennetilastoasetuksen luottolaitosliitteen edellyttämät tiedot. Lisäksi osa kerättävistä tiedoista toimii Finanssivalvonnan valvontatoimen pohjana.

Käytetty tilinpäätöskaava perustuu valtiovarainministeriön asetukseen luottolaitoksen ja sijoituspalveluyrityksen tilinpäätöksestä sekä Finanssivalvonnan em. asetusta täydentävään määräykseen. Tiedot kerätään Tilastokeskuksen ja Finanssivalvonnan yhteisenä suorana tiedonkeruuna kaikilta Suomessa toimivilta pankeilta sekä muilta luottolaitoksilta ml. ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit Suomessa.

Tiedonantovelvollisuus perustuu tilastolakiin (280/2004/14§) sekä Finanssivalvonnan määräykseen ja valtiovarainministeriön asetukseen.

## ***2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus***

Tiedot kerätään kokonaistutkimuksena suorana tiedonkeruuna kaikilta Suomessa toimivilta pankeilta sekä muilta luottolaitoksilta ml. ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit Suomessa. Tiedot kerätään sähköisesti.

## ***3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus***

Tilaston laatu on hyvä. Tilasto perustuu luottolaitosten kirjanpitoon. Aineistolle tehdään tarkastusvertailuja luottolaitosten julkaistuihin tilinpäätöksiin.

## ***4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus***

Tarkat julkaisupäivät näkyvät tämän sivuston kohdassa "Tulevat julkistukset".

## ***5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys***

Tilasto julkaistaan verkkojulkaisuna Tilastokeskuksen sivuilla. Vuoden 2008 loppuun asti tiedot julkaistiin myös osana Rahalaitokset painojulkaisua.

Tuloslaskelma- ja tasetietojen aikasarjat ovat saatavilla vuodesta 1999 alkaen tilaston verkkosivulla tietokantatalukkona. Lisäksi Tilastokeskus tuottaa pyynnöstä muita aikasarjoja luottolaitosten liiketoimintaa kuvaavista luvuista.

## **6. Tilastojen vertailukelpoisuus**

Vuoden 2005 alussa useimmat aikasarjat katkeavat tilinpäätöskäavan muutoksen takia. Silloin otettiin käyttöön luottolaitosten tilinpäätösraportoinnissa uusi IAS/IFRS-tilinpäätösstandardi. Tätä ennen yhtenäisellä tilinpäätöskäavalla tuotetut tilinpäätöstilastot luottolaitoksista on saatavissa vuosilta 1995-2004. Vuodesta 1974 vuoteen 1995 tuotettiin tilinpäätösjulkaisuja luottolaitoksista siten, että rahoitusyhtiöt ja luotto-osakeyhtiöt eivät sisältyneet yhtenäistettyyn kehikkoon. Nämä eivät vielä olleet yhtenäisen luottolaitoslainsäädännön piirissä. Ennen vuotta 1974 kustakin pankkiryhmästä tuotettiin erillinen julkaisu, joiden sisällöt poikkesivat jossakin määrin toisistaan myös tilinpäätöskäavan osalta. Tilastokeskus on julkaissut ns. pankkitilastoja vuoden 1970 tiedoista alkaen kaikista pankkiryhmistä. Pankkitilastojen taival alkoi vuoden 1868 säästöpankkitalastosta, joka oli säästöpankkien tarkastajan kertomus säästöpankkien tilasta ja hoidosta.

Lopettaneiden yritysten käsittelyä muutettiin tilaston tuloslaskelmatietojen osalta kolmannella neljänneksellä 2007. Muutos toteutettiin takautuvasti vuoden 2006 alusta alkaen. Aiemmin lopettaneet yritykset putosivat välittömästi lopettamisen jälkeen pois tuloslaskelmatilastosta. Nyt lopettaneiden luottolaitosten tiedot lasketaan mukaan kumulatiiviseen tuloslaskelmatilastoon aina lopettamisvuoden viimeiseen neljännekseen asti. Muutos ei vaikuta tasetietoihin. Muutos parantaa peräkkäisten neljännten vertailua vuoden sisällä.

## **7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys**

Tilasto on tuotettu vallitsevan tilinpäätösstandardin mukaisesti ja on vertailukelpoinen muihin luottolaitosten tilinpäätöstilastoihin nähden. Tilastossa luottolaitoksia tarkastellaan itsenäisinä instituutioina, ei konserneina.

### Lisätietoja

Hilkka Jaatinen 09 1734 3630

Kristiina Nieminen 09 1734 2957

Vastaava tilastojohtaja:

Leena Storgårds

[rahoitusmarkkinat@tilastokeskus.fi](mailto:rahoitusmarkkinat@tilastokeskus.fi)

[www.tilastokeskus.fi](http://www.tilastokeskus.fi)

Lähde: Luottolaitosten tilinpäätökset, Tilastokeskus

*Asiakaspalaute: [www.tilastokeskus.fi/palaute](http://www.tilastokeskus.fi/palaute)*

---

*Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus  
puh. 09 1734 2220  
[www.tilastokeskus.fi](http://www.tilastokeskus.fi)*

*Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy  
puh. 020 450 05  
[asiakaspalvelu.publishing@edita.fi](mailto:asiakaspalvelu.publishing@edita.fi)  
[www.editapublishing.fi](http://www.editapublishing.fi)*

*ISSN 1796-0479  
= Suomen virallinen tilasto  
ISSN 1798-372X (pdf)*